

Я. Р. САМУЙЛІК

Брэст, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт

**САЦЫЯЛЬНА АБМЕЖАВАНАЯ ЛЕКСІКА Ў БЕЛАРУСКАЙ
МОВЕ: ДЫДАКТЫЧНЫ АСПЕКТ**

Пры выкладанні дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” значная ўвага павінна надавацца фарміраванню і засваенню студэнтамі ведаў пра слоўнікавы склад сучаснай беларускай мовы з улікам розных крытэрыяў яе класіфікацыі, у прыватнасці паводле сферы выкарыстання.

Лексіка сучаснай беларускай мовы паводле сферы выкарыстання падзяляецца на дзве вялікія групы. Адною групу складаюць агульнаўжывальныя словы – гэта лексіка, якая шырока выкарыстоўваецца ў штодзённых вусных і пісьмовых зносінах на тэрыторыі ўсёй краіны; яе ўжыванне не залежыць ад месца жыхарства, прафесіі, узросту, роду заняткаў, адукацыйнага і культурнага ўзроўню, сацыяльнага становішча людзей, не абмежавана моўнай сітуацыяй (стылем, жанрам, формай мовы): *рака, вечар, зіма, дом, жыта, сні, аргумент, вучань, вялікі, добры, вясёлы, жоўты, яны, свой, сам, хто, восем, дваццаць, сорак, сямнаццаць, гаварыць, есці, ехаць, смяцца, высока, далёка*,

моцна, холадна, перад, праз, але, ага, гэі, ах і інш. Слова гэтай групы, як найбольш старажытныя паводле паходжання, узніклі ў агульнаславянскі або ў агульнаўсходнеславянскі перыяд. Агульнаўжывальная лексіка з'яўляецца найважнейшай часткай слоўнікавага складу беларускай мовы. Яна той лексічны стрыжань (цэнтр), без якога не можа існаваць мова, немагчымыя зносіны паміж людзьмі. Агульнаўжывальная лексіка – аснова літаратурнай мовы, найважнейшы сродак для фармулявання і выказвання думак, тая скарбніца, на аснове якой у першую чаргу адбываецца далейшае ўдасканаленне, узбагачэнне і развіццё беларускай (таксама як і іншай нацыянальнай) лексікі. Яна шырока пранікае ва ўсе стылі мовы, утварае базу для ўсіх колькасных і якасных пераразмеркаванняў у моўнай сістэме. Другую групу складаюць словы абмежаванага выкарыстання – гэта лексіка, якая характэрна для мовы пэўнай тэрытарыяльнай або сацыяльна абмежаванай групы людзей, людзей пэўнай прафесіі, спецыяльнасці. У залежнасці ад сферы бытавання такой лексіка падзяляецца на дыялектную, сацыяльна абмежаваную і спецыяльную [2, с. 27; 3, 100; 7, с. 120–121, 126–127; 14, с. 113; 15, с. 139].

Аднак пры характарыстыцы слоўнікавага складу сучаснай беларускай мовы паводле сферы выкарыстання ў студэнтаў узнікаюць пэўныя цяжкасці. У гэтым артыкуле мы засяродзім увагу на асаблівасцях ужывання сацыяльна абмежаванай лексікі ў беларускай мове.

Сацыяльна абмежаваная лексіка – словы і выразы, характэрныя для прадстаўнікоў пэўных сацыяльных груп, звязаных агульнымі ўмовамі жыцця, прафесіі, роду заняткаў, інтарэсаў, узросту. Сацыяльны дыялект (сацыялект) – разнавіднасць (падсістэма) мовы, што выступае ў якасці сродку зносіну ў асобных сацыяльных групах і ўзроставых калектывах. Да сацыялектаў належаць жаргон і арго.

Жаргон (ад фр. *jargon* ‘умоўная гаворка’) – разнавіднасць мовы (маўлення), якой карыстаюцца групы ці калектывы людзей, аб'яднаных агульнасцю прафесійных заняткаў, сацыяльнага становішча, інтарэсаў, звычак і інш. Характэрнымі асаблівасцямі жаргоннай лексікі з'яўляецца экспрэсіўнасць, эмацыянальнасць, ацэначнасць і вобразнасць. Звычайна ў сістэме беларускай нацыянальнай мовы вылучаюцца наступныя жаргоны:

- 1) прафесійны, у склад якога, у сваю чаргу, уваходзяць:
  - а) традыцыйны або рамесна-прамысловы (кавалёў, цесляроў, бондараў, ганчароў, плытнікаў, бортнікаў, паляўнічых, рыбацоваў і інш.);
  - б) уласна прафесійны ці спецыяльны (кіроўцаў, акцёраў, музыкантаў, журналістаў, вайскоўцаў, юрыстаў, медыкаў, прадпрымальнікаў і інш.);
- 2) узроставы (школьнікаў або вучняў, моладзі, студэнтаў і інш.);
- 3) камп'ютарны (спецыялістаў у галіне камп'ютарных тэхналогій, СМС-паведамленняў, мэсэнджар-камунікацыі і інш.).

У наш час назіраецца масавае выкарыстанне жаргоннай лексікі ўсімі пластамі насельніцтва, ва ўсіх сферах грамадскага жыцця. Жаргонная лексіка ўсё часцей з'яўляецца на старонках газет і часопісаў, на тэлебачанні і радыё,

у інтэрнэце і г. д. Назіраецца тэндэнцыя да жарганізацыі беларускай мовы. Асабліва выразна гэта праяўляецца ў маўленні сучаснай моладзі.

У маладзёжным (студэнцкім¹) жаргоне вылучаюцца наступныя тэматычныя групы:

– назвы асоб: *мажор*, *чувак* ‘малады чалавек’, *зорка*, *чувіха*, *чыка* ‘дзяўчына’, *інвэстары*, *мазафазары*, *радакі* ‘бацькі’, *тормаз* ‘чалавек, які доўга думае’, *камэнда* ‘камендант студэнцкага інтэрната’;

– назвы частак цела чалавека: *башка*, *кумпал*, *рэпа* ‘галава’, *грыва*, *паты*, *хаір* ‘валасы’, *зэнькі*, *оптыка*, *фары* ‘вочы’, *калюгі*, *капаты*, *ласты* ‘ногі’;

– назвы абутку і адзення: *касачы*, *крёсы* ‘красоўкі’, *калёсы*, *шўзы* ‘абутак’, *абцяжкі* ‘легінсы’, *джыны* ‘джынсы’, *лапсярдак*, *піжмак*, *с’ют* ‘пінжак’;

– назвы ежы і пітва: *буцік* ‘бутэрброд’, *жрачка*, *хаўчык* ‘ежа’, *макарыкі* ‘макароны’, *морж* ‘марожанае’, *пірожка* ‘пірожанае’, *джын з Талікам* ‘джын-тонік’, *памірálка* ‘мінеральная вада’;

– назвы грашовых адзінак: *бабóсы*, *лавандóс*, *лавэ*, *мані* ‘грошы’, *баксы*, *грыны*, *зэлень*, *капу́ста*, *касары*, *ту́грыкі* ‘долары’, *лімóн* ‘мільён’;

– назвы транспартных сродкаў: *бусік*, *мікрык* ‘мікрааўтобус’, *лясік* ‘веласіпед’, *моўык* ‘матацыкл’, *рагаты*, *тра́лік*, *троль* ‘тралейбус’, *саба́ка*, *электрón* ‘электрацягнік’;

– найменні, звязаныя з вучэбным працэсам: *абіту́ра* ‘абітурыент’, *па́ра* ‘адзін занятак’, *дзесятóгі*, *дзесятóн* ‘дзесяць балаў’, *ла́ба* ‘лабараторная праца’, *курсáч* ‘курсавая праца’, *пз* ‘практычныя заняткі’, *экз* ‘экзамен’, *пéнсія* ‘стыпендыя’, *уніве́р* ‘універсітэт’;

– найменні паселішчаў (айконімы), мікрараёнаў, плошчаў, вуліц, будынкаў горада (урбанонімы): *Бярэ́зінбург* ‘горад Бяроза’, *Капы́льга́зен* ‘горад Капыль’, *Лош-А́нджэ́лес* ‘мікрараён Лошыца’, *Сухары* ‘мікрараён Сухарава’, *Чыка́га* ‘мікрараён Чыжоўка’, *Зялё́нка* ‘мікрараён Зялёны Луг’, *Тро́йка* ‘Траецкае прадмесце’;

– назвы дзеянняў і працэсаў: *тусавáцца* ‘збірацца ў адным месцы, разам праводзіць вольны час’, *маладзі́цца* ‘цалавацца’, *развэ́сці* ‘падмануць’, *разру́ціць* ‘вырашыць праблему’, *ша́рыць* ‘разбірацца ў чым-небудзь’, *туці́ць* ‘доўга думаць’, *каўба́сіцца* ‘1. праводзіць шмат часу ў мітусні і клопатах; 2. выконваць нудную працу’; 3. адпачываць, весела бавіць час’;

– назвы якасцей, прыкмет: *кіслóтны* ‘вельмі яркі, кідкі’, *галі́мы* ‘дрэнны’, *умáтавы* ‘вельмі дрэнны’, *прыко́льны* ‘смешны, вясёлы’, *ржа́чны* ‘вельмі смешны’, *круты́*¹ ‘1. значны, важны, уплывовы; 2. які дэманструе фізічную сілу ці вялікі ўплыў у сваіх дзеяннях, паводзінах’; 3. фірменны’; *круты́*² ‘той, хто дэманструе фізічную сілу ці вялікі ўплыў у сваіх дзеяннях, паводзінах’, *класна*, *клéва* ‘добра, цудоўна’, *бáска* ‘хораша’;

¹ Студэнцкі жаргон можна разглядаць як разнавіднасць (ці састаўную частку) маладзёжнага жаргону. Разам з тым студэнцкі жаргон па-за межамі далёвай субкультуры шырока выкарыстоўваецца прадстаўнікамі іншых субкультур і сфер дзейнасці.

– найменні камп'ютара, яго частак і праграмнага забеспячэння: *камп* (камп), *апарат*, *бандура*, *банка*, *керагыз*, *тэчка*, *лічбагрыз* 'персанальны камп'ютар', *балванка* 'чысты дыск', *вэнік* 'вінчэстар', *кейбёрда*, *клава*, *педаль*, *райль*, *стукалка* 'клавіатура', *мамка* 'мацярынская плата', *мазгі*, *прафэсар* 'цэнтральны працэсар'²;

– устойлівыя выразы і словазлучэнні: *быць у тэме*, *рубіць фішку* 'разумець, пра што гавораць', *забіць стрэлку* 'дамовіцца аб сустрэчы', *закідаць бусла* 'заляцацца', *вытасці ў асадак* 'расхвалявацца, разгубіцца', *узяць на понт* 'дзеінічаць у адносінах да каго-небудзь падманам, хітрасцю, пагрозамі' і інш.³

Прыведзеныя групы жаргоннай лексікі даюць яскравае ўяўленне пра тое, як развіваецца маладзёжны жаргон. Як і ўсе сацыяльныя дыялекты, гэты жаргон у сваёй аснове ўяўляе лексікон, які паходзіць з агульнанацыянальнай мовы, існуе на яе фанетычнай і граматычнай аснове. Адбываецца пастаяннае абнаўленне слоўнікавага складу жаргоннай лексікі, што сведчыць пра яе рухомасць, няўстойлівасць у часе [1, с. 6–7; 2, с. 29–30; 3, с. 103; 4, с. 9–11; 5, с. 18, 19, 54–56, 57; 6, с. 41–42; 7, с. 128, 129; 8, с. 8–12, 14; 9, с. 435–436, 437; 10, с. 5, 7; 11, с. 202; 12, с. 319–321; 13, с. 251, 252, 253; 14, с. 18, 117–118; 15, с. 144; 16, с. 114, 216; 17, с. 192, 287].

Арго (ад фр. *argot* 'умоўная, тайная мова') – разнавіднасць жаргону, якую звычайна звязваюць з тайнай, умоўнай мовай дэкласаваных элементаў грамадства (злодзеяў, махляроў, ашуканцаў, спекулянтаў, шулераў, бадзяг і інш.). Арго ствараецца і функцыянуе ў закрытых прафесійных і крымінальных групах людзей, якія спецыяльна засакрэчваюць сваю мову.

Беларускія арго канца XVIII–XIX ст. уяўлялі сабой сумесь беларускай і рускай (афенскай) моў, часткова ўкраінскай і мелі назвы *лэмезь*, *лэmez*, *лэмент* 'мова тайная' (параўн.: ідыш. *leimaden* 'вучэнне, навука', *leimed* 'вучэнне', а таксама *лэмант*, *лэмент* 'крык').

З беларускіх (беларускамоўных па аснове) умоўных моў найбольш вядомыя наступныя:

– *катрушніцкі лэмезь* (мова шапавалаў мястэчка (сяла) Дрыбіна Чавускага павета Магілёўскай губерні);

– *папушніцкі (папушніцкі) лэmez* (мова шаўцоў⁴ і шапавалаў мястэчка Шклоў Магілёўскага павета);

– *адвэрніцкая заворка* (мова рамеснікаў Крычава Магілёўскай губерні);

– *любэцкі (любэцкі) лэмент* (мова жабракоў Мсціслаўскага, Чавускага, Чэрыкаўскага паветаў Магілёўскай губерні, а таксама Чарнігаўскага, Мглінскага і Бранскага паветаў);

² У маладзёжным (студэнцкім) жаргоне часта выкарыстоўваюцца запазычаныя з іншых жаргонаў, у першую чаргу з камп'ютарнага.

³ Асноўнымі спосабамі ўтварэння жаргонных слоў з'яўляюцца сінанімія, аманімія, полісемія (мнагазначнасць) і інш. (гл. вышэй).

⁴ У даступнай нам навуковай літаратуры прыводзяцца іншыя звесткі: мова краўцоў і шапавалаў мястэчка Шклоў Магілёўскага павета.

– *выцірняцкі гаўрыдонік* (мова лабараў – збіральнікаў ахвяраванняў на будаўніцтва цэркваў, а першапачаткова і касцёлаў; мястэчка Янава (Іванава) Кобрынскага павета Гродзенскай губерні) і інш.

Першымі слоўнікамі беларускай аргатычнай лексікі з’яўляюцца слоўнікі тайных моў А. Меера (1786), С. Мікуцкага (1854), Ф. Стаўровіча (1869, 1870), Ф. Сцяпуры (1880), Е. Р. Раманава (1890–1912) і інш. Да сучасных слоўнікаў, у якіх сярод іншай адпостравана і жаргонная лексіка, можна аднесці “Слоўнік новых слоў беларускай мовы” В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч (2009), іх жа “Беларуска-рускі тлумачальны слоўнік новых слоў і новых значэнняў слоў” (2013). Са шматлікіх анлайн-слоўнікаў найбольш значны “Слоўнік моладзевага слэнгу” (аўтар AnatolV).

Аргатычная лексіка ўтвараецца ў выніку:

– скажэння слоў беларускай мовы (перастаноўка складоў або дабаўленне ці ўстаўка іншых гукавых элементаў): *лосома* ‘салома’, *вафердафер* ‘вада’, *кувецер* ‘вечер’, *кубакуцька* ‘бацька’, *шурака* ‘рака’, *шухашута* ‘хата’, *битак* ‘так’;

– утварэння лексічных адзінак на базе беларускай мовы з дапамогай розных словаўтваральных сродкаў: *зевок* ‘рот’, *рыкуха* ‘карова’, *гудка* ‘пчала’, *лугган* ‘арэх’, *кисляты* ‘яблыкі’;

– запазычвання з іншых арго: *тройман* ‘твар’, *лох* ‘мужык, мужчына’, *клёвий* ‘добры, цудоўны’, *керить* ‘піць’;

– запазычвання са славянскіх і неславянскіх моў: *гербацень* ‘гусак’ (укр.), *свяно* ‘свята’ (пол.), *мелюс* ‘мёд’, *петрус* ‘камень’ (грэч.), *штэк* ‘палка’, *шнейдар* ‘кравец’ (ням. ці ідыш), *Ахвес* ‘Бог’ (ст.-яўр. праз грэч.), *басать* ‘рэзаць’ (татар.) і інш.

На сённяшні дзень умоўныя мовы практычна выйшлі з ужытку, паколькі адышлі ў мінулае сацыяльныя ўмовы, што іх спарадзілі. Адсутнічае ў беларускай мове і крымінальны жаргон, што як моўны факт традыцыйна з’яўляецца адной з формаў існавання рускай мовы. Асобныя лексемы з гэтых моў захаваліся ў дыялектах або перайшлі ў жаргоны новага тыпу, напрыклад у маладзёжны жаргон: *хаз* (*ха́за*) ‘дом (кватэра)’, *клёва*, *лох* і інш. (гл. вышэй) [1, с. 7; 2, с. 30; 4, с. 10; 5, с. 18–19, 57–58; 6; 7, с. 129; 8, с. 12–14; 11; 14, с. 18, 118–119; 15, с. 144; 18, с. 21, 122, 255, 297, 389, 504].

Разам з тэрмінамі “жаргон” і “арго” часта выкарыстоўваецца тэрмін “слэнг”. Слэнг (англ. *slang*) – разнавіднасць мовы, якая выступае ў якасці сродку зносін людзей пэўных прафесій і інтарэсаў, сацыяльных праслоек, маргінальных груп, а таксама неформальнай моладзі, камп’ютарных карыстальнікаў і інш. Тэрмін “слэнг” стаў выкарыстоўвацца ў айчынным мовазнаўстве адносна нядаўна; яго пранікненне было звязана з вывучэннем англамоўных краін і іх культур. І калі спачатку пад слэнгам разумеліся толькі абазначэнні іншамоўных рэалій, то паступова сфера яго ўжывання пашырылася. Нягледзячы на цікавасць даследчыкаў да гэтай праблемы і на даволі вялікую колькасць прац, прысвечаных ёй, у лінгвістыцы дагэтуль няма адзінства поглядаў на слэнг. Гэта звязана з супярэчнасцямі ў адносінах да такога тэрміна,

як жаргон. Так, у адных публікацыях рускіх вучоных тэрміны “слэнг” і “жаргон” выкарыстоўваюцца як сінонімы, у іншых слэнг разглядаецца як састаўная частка жаргону. Услед за рускімі даследчыкамі беларускія мовазнаўцы звычайна разглядаюць слэнг і жаргон як ідэнтычныя паняці, некаторыя – размяжоўваюць іх. Аднак у адрозненне ад жаргону і арго слэнгавая лексіка прысутнічае ў маўленні прадстаўнікоў розных прафесійных, сацыяльных і ўзроставых груп, якой яны карыстаюцца з пэўнай камунікатыўнай мэтай па той прычыне, што яна стала агульнаразумелай. Напрыклад: *фішка* ‘самае моднае, цікавае, істотнае’, *лўзер* ‘1. нявобразны карыстальнік камп’ютара; 2. няўдачнік; асоба, якая прайграла, пацярпела няўдачу’, *глюк* ‘1. галюцынацыя, выкліканая ўздзеяннем наркатыкаў; 2. непаладка ў дзейнасці прыстасаванняў, механізмаў (часцей пра камп’ютар)’, *завісаць* ‘1. пераставаць выдаваць вынікі і рэагаваць на запыты званку (пра вылічальную сістэму); 2. заставацца дзе-небудзь на працягу доўгага часу’ і інш. [5, с. 58; 6, с. 41–42; 13, с. 250, 251; 14, с. 119; 16, с. 64, 83, 120, 227].

Жаргонныя словы, якія ўжываюцца па-за межамі жаргону (у мастацкай літаратуры, перыядычным друку, гутарковым маўленні), называюцца жарганізмамі (слэнгізмамі): “*Фіфа, ты – не вытрымала Буйнова. – Чым ты фарсіш?..*” (Я. Хвалеі); *У замежных зорак “папсы” свае любімыя цацкі ў выглядзе аўтамабіляў* (“Чырвоная змена”).

Аргатычныя словы і выразы, выкарыстаныя ў літаратурнай мове, у творах мастацкай літаратуры, у перыядычным друку з пэўнай стылістычнай мэтай, называюцца аргатызмамі: *Як студжаны верабей, кідаўся каторы філон на другі канец барака, зашываўся на нары, і чуваць было, як сапеў ён з перапуду, прыводзіў да парадку свае думкі, пачуцці – то ж дагадзі чалавеку, – і, аддыхаўшы, набіраўся смеласці – на шэпты, спачуванні, уздыхі* (М. Лынькоў); *Яму служыць прадажныя генералы і крываўная “братва”, якую кантралюе сын мільярдэра* (“Звезда”).

У мове мастацкай літаратуры і публіцыстычных тэкстах жарганізмы (слэнгізмы) і аргатызмы ўжываюцца для перадачы адметнасцей розных сацыяльных груп і катэгорый людзей, для маўленчай характарыстыкі персанажаў; яны вызначаюцца яркай экспрэсіўнасцю, маюць адценне грубасці, таму іх выкарыстанне патрабуе ад аўтара вялікага майстэрства і тактоўнасці.

Узнікненне і распаўсюджванне жарганізмаў (слэнгізмаў) і аргатызмаў, з аднаго боку, справядліва ацэньваецца як адступленне ад літаратурнай нормы, як негатыўная з’ява ў развіцці нацыянальнай мовы. Нягледзячы на тое, што адзінкі сацыяльна абмежаванай лексікі з’яўляюцца адным з самых яркіх моўных сродкаў, які прыцягвае экспрэсіўнасцю, вобразнасцю, варта памятаць, што яны маюць адценне вульгарнасці і грубасці, рэзка зніжаюць якасць маўлення. Вядома, жаргоны (слэнг), жарганізмы (слэнгізмы), аргатызмы нельга забараніць, але іх выкарыстанне павінна быць матываваным, стылістычна апраўданым. З другога боку, само іх існаванне сведчыць, што беларуская мова жывая і пастаянна знаходзіцца ў стане свайго развіцця [2, с. 30; 3, с. 103; 5, с. 58–59; 6, с. 42; 7, с. 129; 9, с. 439, 440; 11, с. 204; 14, с. 119–120; 15, с. 144–145].

Такім чынам, у даным артыкуле разгледжаны і прааналізаваны асаблівасці ўжывання сацыяльна абмежаванай лексікі ў сучаснай беларускай мове. Разам з тым функцыянаванне гэтых адзінак у нашай мове патрабуе далейшага вывучэння і ўпарадкавання.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Беларуская і руская дыялекталогія : вучэб. дапам. / В. А. Гуліцкая [і інш.]. – Мінск : Выш. шк., 1992. – 247 с.
2. Беларуская мова : вучэб. дапам. / Э. Д. Блінава [і інш.] ; пад рэд. М. С. Яўневіча. – Мінск : Выш. шк., 1991. – 351 с.
3. Беларуская мова: Фанетыка. Арфапія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Лексікаграфія. Фразеалогія. Марфемная будова слова. Словаўтварэнне. Марфалогія. Сінтаксіс. Пунктуацыя : вучэб. дапам. / Г. Ф. Андарала [і інш.] ; пад агул. рэд. Л. М. Грыгор'евай. – Мінск : Выш. шк., 1994. – 367 с.
4. Блінава, Э. Д. Беларуская дыялекталогія : вучэб. дапам. / Э. Д. Блінава, Е. С. Мяцельская. – 2-е выд., дапрац. і дап. – Мінск : Выш. шк., 1980. – 304 с.
5. Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне “Сучасная беларуская літаратурная мова” для спецыяльнасцей: 1-02 03 01 Беларус. мова і літ., 1-02 03 03 Беларус. мова і літ. Замеж. мова (англ.) / Беларус. дзярж. пед. ун-т ; склад. Н. П. Лобань, В. В. Урбан, С. С. Мароз. – Мінск : БДПУ, 2019. – 394 с.
6. Жук, Ю. Толькі мёртвыя мовы не маюць жаргонаў: Жаргонная лексіка і яе вывучэнне: да гісторыі пытання / Ю. Жук, Н. Лобань // Роднае слова. – 2013. – № 8. – С. 41–44.
7. Зразікава, В. А. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для эканамістаў : вучэб. дапам. / В. А. Зразікава, А. В. Губкіна. – Мінск : Выш. шк., 2016. – 383 с.
8. Крывіцкі, А. А. Дыялекталогія беларускай мовы : дапам. для філал. спецыяльнасцей ВНУ / А. А. Крывіцкі. – Мінск : Выш. шк., 2003. – 293 с.
9. Лобань, Н. Жаргонная лексіка на старонках беларускага перыядычнага друку / Н. Лобань // Слова ў кантэксце часу: да 85-годдзя прафесара А. І. Наркевіча : зб. навук. пр. : у 2 т. / пад агул. рэд. В. І. Іўчанкава. – Мінск, 2014. – Т. 1. – С. 435–441.
10. Лукашанец, А. А. Беларуская мова ў пачатку ХХІ ст. / А. А. Лукашанец // Весн. Беларус. дзярж. ун-та. Сер. 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – 2009. – № 1. – С. 4–10.
11. Лукашанец, А. Г. Жаргон / А. Г. Лукашанец // Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча ; рэдкал.: Б. І. Сачанка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелЭН, 1994. – С. 202–204.
12. Народная культура Беларусі : энцыкл. давед. / пад агул. рэд. В. С. Цітова. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2002. – 432 с.
13. Савіцкая, І. У. Студэнцкі слэнг як частка лексічнай сістэмы беларускай мовы = Student slang as part of the lexical system of the belarusian language / І. У. Савіцкая, А. П. Сахончык // Этнакультурны і сацыялінгвістычны аспект у тэорыі і практыцы преподавання языков в негуманитарных вузах [Электронный ресурс] : сб. науч. ст. III Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 30 марта 2023 г. / Фак. міждунар. супрацоўніцтва ; редкол.: И. В. Будзько (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2023. – Режим доступа: <https://rep.bntu.by/bitstream/handle/data/134637/249-254.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. – Дата доступа: 02.01.2024.
14. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэб. дапам. / Д. В. Дзятко [і інш.] ; пад рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : Выш. шк., 2017. – 588 с.

15. Сучасная беларуская мова : вучэб. дапам. / Л. М. Грыгор'ева [і інш.] ; пад агул. рэд. Л. М. Грыгор'евай. – Мінск : Выш. шк., 2006. – 558 с.
16. Уласевіч, В. І. Беларуска-рускі тлумачальны слоўнік новых слоў і новых значэнняў слоў / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : Аверсэв, 2013. – 253 с.
17. Уласевіч, В. І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгулевіч. – Мінск : ТетраСистемс, 2009. – 444 с.
18. Этнаграфія Беларусі : энцыклапедыя / рэдкал.: І. П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. савец. энцыкл, 1989. – 575 с.